

Dragoș MARINESCU

ÎNVINGÂND ÎNTUNERICUL: POVESTEA ELECTRIFICĂRII ÎN JUDEȚUL MEHEDINȚI

DEFEATING THE DARKNESS: THE STORY OF ELECTRIFICATION IN THE MEHEDINȚI COUNTY

Abstract: *This article explores the history of public lighting and electricity production in Drobeta-Turnu Severin and Mehedinți County, from the mid-19th century to the late 20th century. It illustrates how different technologies and sources of energy, such as candles, oil lamps, gas lamps, diesel generators, hydroelectric plants and the national power grid, changed over time. It also discusses the economic, social and political factors that influenced the development of the local energy sector, as well as the challenges and opportunities it faced. The article draws on various sources of information, such as official documents, newspapers, maps and photographs. It aims to provide a comprehensive and detailed account of the electrification process in a region that witnessed significant changes and transformations over time.*

La începutul secolului al XIX-lea, casele orașului Turnu Severin se luminau cu focul din vatră, în care ardeau lemne „lungi de un stânen” și în fața căreia stătea întreaga familie. Câteodată se întrebuntau și feștile sau opainițe (opaițe) punându-se seu în câte o strachină și adăugându-se o treanță, mijloc de iluminat nepractic. Dar în anul 1855 se revoluționează mijloacele de iluminat, aducându-se pentru întâia oară lumânări de seu.¹

Felinarele prevăzute cu lumânări de seu erau aprinse cu un șomoioș de cânepă, muiat în păcură. Iluminatul era în atenția municipalității, care simțind pulsul epocii moderne, dorește să modernizeze orașul și să îmbunătățească siguranța și confortul locuitorilor. Astfel, în 1862, pe data de 2 iulie se scoate la licitație contractul de iluminare a orașului cu felinare cu gaz. Felinarele cu gaz erau mai luminoase și mai elegante. Prima ofertă de aprindere și întreținere a felinarelor vine din partea cetățeanului A. Avramovici. Oferta este acceptată, și el este numit antreprenorul iluminării, pentru suma de 3 galbeni pe an, pe felinar. Contractul se încheie în 1863 pe durata întregului an, iluminarea durând toată noaptea și suma aprobată fiind de 190 galbeni pe an.²

În anul 1892, s-a făcut prima încercare pentru introducerea electricității în oraș, dar proiectul nu a fost realizat din cauza unor obstacole tehnice și politice. Ministerul Lucrărilor Publice avizase favorabil proiectul prin care frații Schmidt, proprietari ai unei mari căderi de apă la Topleț – centrala hidroelectrică de pe râul Cerna – primeau concesiunea iluminării orașului, dar au fost ridicate obiecții legate de faptul că sursa de

¹ Constantin Pajură, D.T. Giurescu, *Istoricul Orașului Turnu Severin*, București, Tipografia „Tiparul Românesc”, 1933, p. 73.

² RENEL – D.G.T.D.E.E, Filiala Rețele Electrice Drobeta Turnu Severin, *Evoluția electrificării județului Mehedinți – monografie*, 1992, p. 11.

energie se afla pe teritoriu străin (Imperiul Austro-Ungar) și că durata concesiunii era prea lungă, de 40 de ani. În cele din urmă, proiectul a fost abandonat.³

Abia în 1907, s-a construit prima centrală electrică a orașului, care a alimentat cu energie 141 de lămpi cu arc și 530 de lămpi cu incandescență. Centrala era situată lângă Dunăre, în spatele grădinii publice. Era echipată cu trei motoare Diesel-Sulzer de câte 120 CP fiecare, ce antrenau prin curea trei generatoare de curent continuu de câte 80 kW. Racordurile erau atât subterane, cât și aeriene. În ianuarie 1907, Consiliul comunal prevedea ca prețul unui kilowatt-oră să fie 50 de bani, atât pentru particulari, cât și pentru autorități, acest preț fiind cel mai mic din toată țara, cu scopul de a încuraja introducerea noului sistem de iluminat.

În 1908, Centrala avea nouă angajați care se ocupau de funcționarea și întreținerea ei. Tot în acest an, s-a stabilit primul regulament de furnizare a energiei electrice către abonați. Acesta cuprindea 32 de articole care stabileau condițiile tehnice și financiare pentru contractarea serviciului de iluminat electric. Alte solicitări de introducere a iluminatului electric au fost făcute în această perioadă de Spitalul comunal „Grecescu” și Liceul „Traian”. Treptat, și alte localități din județ au început să beneficieze de iluminatul electric. În 1911, Orșova a fost dotată cu o centrală electrică proprie, ce avea trei grupuri Diesel-electrice de câte 120 CP fiecare. În același an, s-au electrificat și localitățile Halânga, Jidoștița, Magheru și Baia de Aramă.⁴

Primăria se confrunta însă cu dificultăți pentru asigurarea continuității și calității serviciului de iluminat. Una dintre ele era supraîncărcarea motoarelor. În plus, Direcția generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor, care se temea că instalațiile lor ar putea fi afectate, a ridicat obiecții și, drept urmare, pentru a depăși aceste dificultăți, primăria a luat mai multe măsuri. Una dintre măsuri a fost să scoată la licitație concesiunea iluminatului public și particular, în speranța că un antreprenor privat ar putea investi în modernizarea instalațiilor.

Alte măsuri luate în 1911 au fost: emiterea unui nou regulament municipal pentru furnizarea curentului electric particularilor și colaborarea cu Direcția poștelor și telegrafelor pentru obținerea autorizațiilor necesare. În anul 1913, executându-se alimentarea cu apă potabilă din Dunăre a orașului Turnu Severin, se construiește o a doua uzină electrică în partea vestică a orașului pentru furnizarea energiei electrice necesară, aceasta fiind numită „Uzina de apă” și fiind echipată cu două grupuri Diesel-electrice de 200 CP fiecare, injectând energie prin două cabluri electrice și în rețeaua primei centrale, pentru alimentarea consumatorilor orașului până la ora 23:00. În ceea ce privește electrificarea industrială, se presupunea instalarea de centrale proprii în întreprinderile ce se dezvoltau și se înmulțeau pe meleagurile mehedintene.⁵

Primul Război Mondial, în mod evident, a avut efecte negative asupra situației energetice a județului. Dezvoltarea stagnează, apare criza de combustibil, întreținerea instalațiilor suferă și se iau măsuri de raționalizare. Dar după război, în urma a noi

³ *Ibidem*, pp. 13-16.

⁴ *Ibidem*, pp. 21-31.

⁵ *Ibidem*, pp. 26-31.

împroprietăririi, orașul se mărește și apare un nou cartier, populația ridicându-se la peste 20.000 de locuitori și rețeaua electrică extinzându-se.

În perioada 1925-1932, se instalează mai multe generatoare pentru a face față cerințelor în creștere în Turnu Severin și Strehăia.⁶ În anul 1936 și insula Ada-Kaleh, stațiune turistică situată în defileul Porțile de Fier, a fost înzestrată de către societatea particulară „Musulmana” cu un motor de 24 CP, cuplat cu un generator de 16 kW, pe o rețea aeriană cu lungimea de aproximativ 2 km.⁷

În 1938, s-a trecut la sistemul trifazat și curent alternativ, sistem mai eficient și mai sigur, dând posibilitatea de dezvoltare și industriei mecanice, iar în 1940 se pune în funcțiune de către o întreprindere locală de stat sistemul local de electrificare rurală, alimentat din centrala electrică Turnu Severin.

În pragul celui de-al Doilea Război Mondial zona era slab dezvoltată energetic, comparativ cu alte zone ale țării. În iarna 1944-1945, printre obiectivele bombardate de aviație, s-a aflat și uzina electrică de apă. Lucrările de refacere a clădirii uzinei vor începe în aprilie 1945. Concomitent, se vor instala două grupuri Diesel electrice de 360 CP, care vor funcționa începând din noiembrie 1945.⁸

O privire de ansamblu asupra situației energetice a României după război ne dezvăluie că:

În Moldova, Dobrogea, Oltenia și estul Munteniei nu existau linii de transport de înaltă tensiune, ci numai linii de distribuție locală iar electrificarea rurală era aproape inexistentă. Centralele existente în țară erau echipate cu grupuri mici, și funcționau izolat. În perioada ce a urmat în județul Mehedinți s-au realizat lucrări de mărire a puterii centralelor existente între anii 1950-1957, iar în 1962 se pune în funcțiune stația 110/6/35 kw Turnu Severin Est. La data de 30 iunie, orașul se racordează la Sistemul Energetic Național (SEN). Paralel cu dezvoltarea industrială, în perioada 1951-1960, se electrificaseră circa 20 de comune prin construirea de microcentrale, care treptat se vor dezafecta, locațiile eventual racordându-se la sistemul național⁹.

Cel mai important proiect energetic al județului a fost construcția complexului hidroenergetic Porțile de Fier I, în perioada 1964-1971. Proiectul Porțile de Fier I a fost rezultatul unui acord între guvernele României și Iugoslaviei, semnat în 1963. Construcția complexului a fost o operațiune tehnică și logistică deosebit de dificilă și costisitoare. Au fost necesare lucrări de deviere a cursului Dunării, excavare a rocii, betonare a barajului, montare a turbinelor și generatoarelor, realizare a rețelilor electrice și a liniilor de transport. Au fost implicați mii de muncitori și ingineri din ambele țări, precum și din alte state socialiste. Complexul a fost inaugurat oficial în mai 1972.¹⁰

Etapa care a urmat este marcată nu numai de dezvoltarea vertiginoasă a producției și consumului de energie electrică, dar și de construirea și punerea în funcțiune a noi stații de 110 kw și linii electrice, determinate în principal de extinderea și apariția unor

⁶ *Ibidem*, p. 32.

⁷ *Ibidem*, p. 34.

⁸ *Ibidem*, pp. 34-37.

⁹ *Ibidem*, pp. 39-45.

¹⁰ Dr. Aleksandar Spasici, *Sistemul Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier*, Export-Press, 1972, pp. 11-111.

platforme industriale mari în zona de est a municipiului. O altă particularitate este electrificarea masivă a agriculturii și punerea în funcțiune a unor sisteme de irigații de mare amploare în localitățile Cujmir, Gruia și Țigănași. La sfârșitul anului 1980, din 347 de sate, 312 erau parțial electrificate.

În 1982, au început lucrările pentru construirea în localitatea Halânga a unei centrale electrice de termoficare, care a intrat în funcțiune în aprilie 1987. Această termocentrală avea ca scop furnizarea energiei electrice pentru Combinatul Chimic construit în apropiere și apoi furnizarea de energie termică orașului și mai multor platforme industriale. În anul 1984 s-au realizat circa 300 km rețea subterană, iar între anii 1985-1989, 134 km. Numărul abonaților casnici era tot în creștere.¹¹

Încheiem aici călătoria noastră în trecut, pe urmele progresului tehnologic, prin care lumina a triumfat asupra întunericului, aducând speranță, cunoaștere și frumusețe în lume.

Sursă fotografii:

Fig. 1-4: RENEL – D.G.T.D.E.E., Filiala Rețele Electrice Drobeta Turnu Severin, *Evoluția electrificării județului Mehedinți – monografie*, 1992.

Fig. 5, 6: Dr. Aleksandar Spasici, *Sistemul Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier*, Export-Press, 1972.

¹¹ RENEL – D.G.T.D.E.E., *op. cit.*, pp. 53-68.

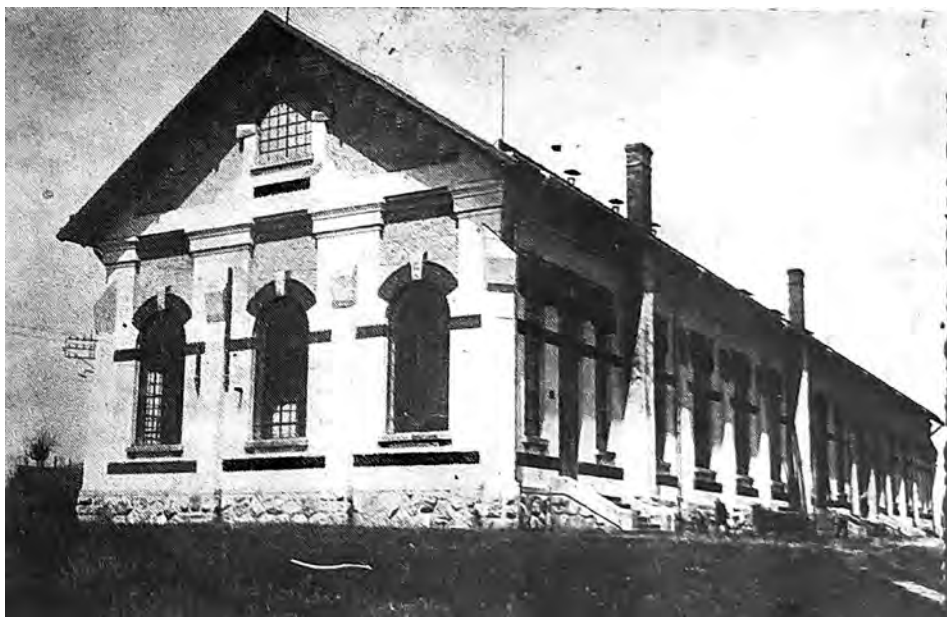

Fig. 1. „Uzina de apă” Turnu Severin, construită în 1913

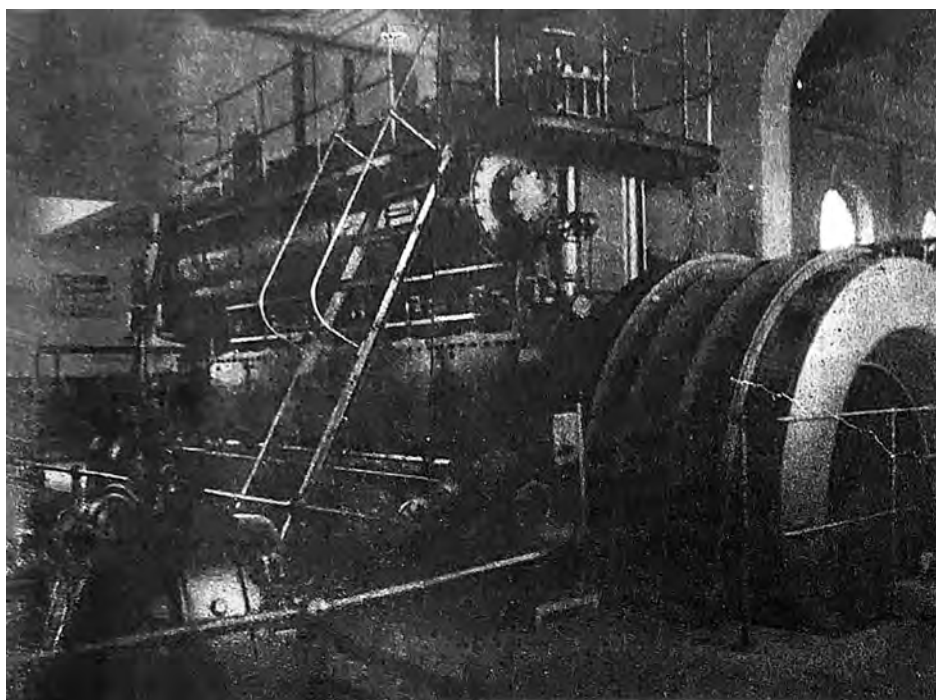

Fig. 2. Motor Sulzer 2100 CP, 1958

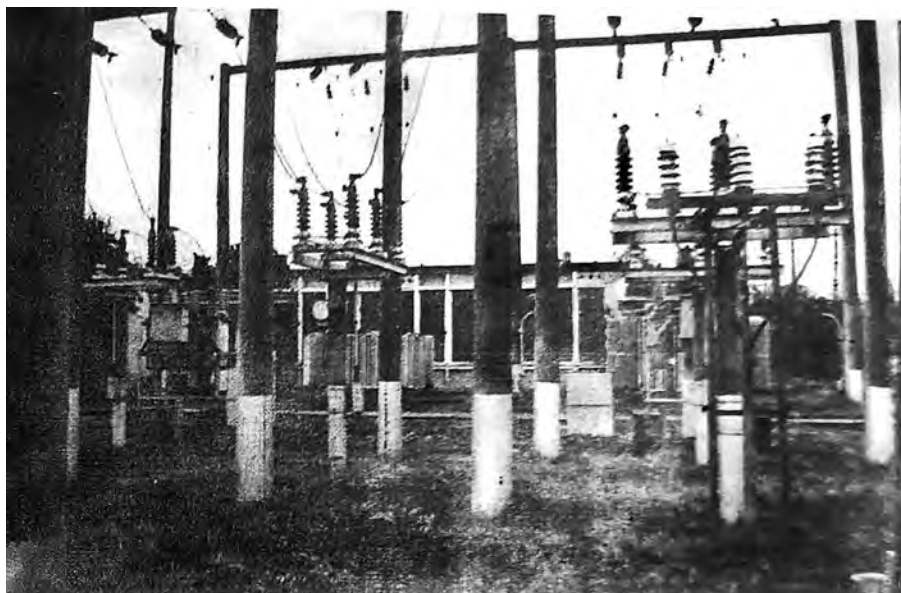

Fig. 3. Stație 35 (20)/6 KW

Fig. 4. Cerere pentru introducerea iluminării electrice în Liceul Traian

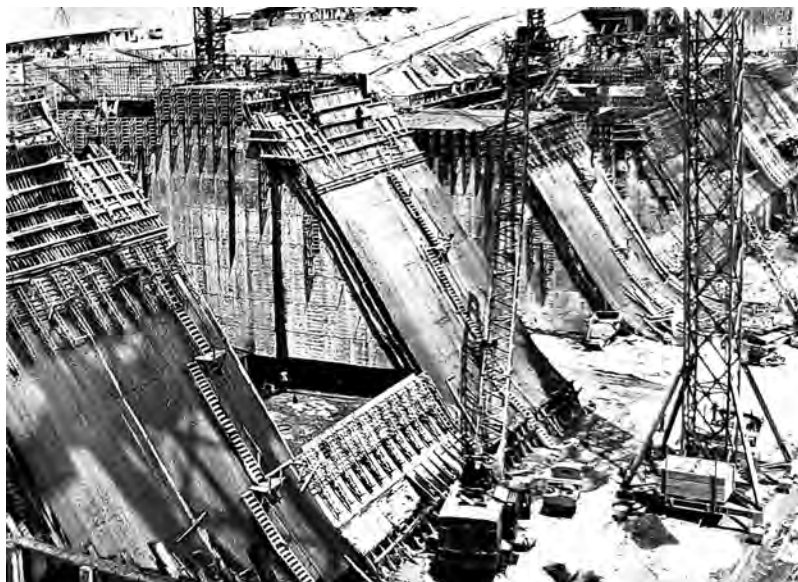

Fig. 5. Betonarea barajului devorsor, faza II, S.H.E.N. Porțile de Fier I

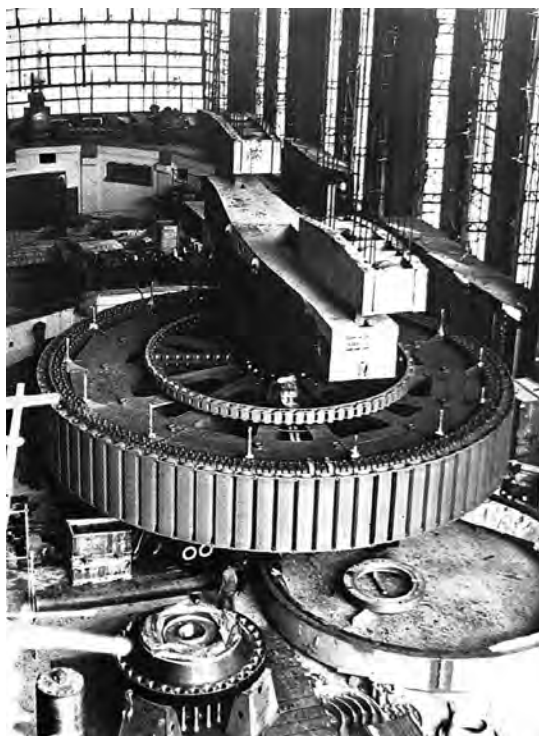

Fig. 6. Montarea Generatoarelor, S.H.E.N. Porțile de Fier I